

سد سازی‌های بی‌رویه ترکیه در کنار سایر مردم منطقه

سدسازی‌های بی‌رویه ترکیه موجب خشکی هورالعظیم و افزایش گرد و غبار در ۲۵ استان کشور شده است.

به گزارش سایت خبری پرسون، در روزهای گذشته که گرد و غبار بی‌سابقه ۲۶ شهر کشور را فراگرفت و تهران را هم به عنوان آلوده‌ترین شهر جهان معرفی نمود، حرف و حدیث‌هایی مبنی بر تأثیر عمده سد ایلیسوی ترکیه بر روی این اتفاق مطرح شد.

این سد یکی از ۲۲ سد ابر پروژه گاپ است. پروژه گاپ یا همان طرح آناتولی جنوب شرقی که به زبان ترکی استانبولی، Guneydogu Anadolu Projesi و به صورت خلاصه GAP خوانده می‌شود سال‌های زیادی است که دولت ترکیه در دست اقدام دارد و بر اساس آن در نظر دارد مجموعه‌ای از سد و نیروگاه برقابی را بر بخش بالایی رودخانه‌های دجله و فرات که از کوه‌های آناتولی مرکزی سرچشمه می‌گیرند و از جنوب شرقی آن کشور به سوی سوریه و عراق روان می‌شوند، بسازد. دولت ترکیه، برای اجرای کامل این طرح سی سال زمان و ۳۲ میلیارد دلار پول در نظر گرفته است. در این طرح، ۱۴ سد بر روی فرات، ۸ سد بر دجله و سر جمع ۱۹ نیروگاه برقابی ساخته خواهد شد. پس از تکمیل، این طرح قرار است ۷/۱ میلیون هکتار زمین کشاورزی را آبیاری و سالانه ۵۵ میلیارد کیلو وات ساعت برق تولید کند.

علی‌رغم حواشی گسترده‌ای که سد ایلیسو داشت، در آبان ماه سال گذشته توسط اردوغان افتتاح شد و شروع به آبیگری بر روی رود دجله کرد. اردوغان در مراسم آبیگری این سد گفت: «سد ایلیسو بهترین جواب برای دشمنان قسم خورده ترکیه است.

همانطور که مشخص است رود دجله همانند رود فرات از بالادست ترکیه سرچشمه می‌گیرد و به سمت عراق می‌رود. رودخانه‌های دجله و فرات در عراق که به هم می‌رسند، شط العرب را تشکیل می‌دهند و پس از آن به هورالعظیم می‌ریزند.

حجم مخزن سدهای ترکیه روی دو رودخانه مذکور به ۱۲۰ میلیارد متر مکعب می‌رسد و این در حالیست که آورد سالانه این دو رودخانه مجموعاً از ۴۷ میلیارد متر مکعب تجاوز نمی‌کند! سد آتاترک که ۷۵ درصد آب فرات را ذخیره می‌کند، با ظرفیت ۵۰ میلیارد متر مکعب معادل ۶۵۰ سد ایران و معادل نیمی از ظرفیت تمام آب‌های ایران و سد ایلیسو با بیش از ده میلیارد متر مکعب آب، مانع ورود ۵۶ درصد آب دجله به هورالعظیم می‌شود.

بنابراین تأثیر مستقیم این سدها بر تالاب استراتژیک هورالعظیم که دو سوم آن در عراق و یک سوم آن در ایران قرار دارد و طبیعت آن بانی امرار معاش بومیان محلی و زیستگاه حیوانات کم‌یاب است، گذاشته می‌شود و با خشکی این تالاب باید بیش از این منتظر توده‌های گرد و غباری که نه تنها کشور بلکه منطقه را درگیر می‌کند باشیم.

همچنین نابودی بیش از ۶.۵ میلیون هکتار از اراضی کشاورزی عراق و سوریه، ایجاد کانون‌های فرسایش بادی و تولید گرد و خاک، خشکی عراق و گرد و غبار برخاسته از این کشور بر روی ایران از دیگر آسیب‌های جبران‌ناپذیر اقدام دولت ترکیه با احداث سد ایلیسو خواهد بود.

به مجامع بین‌المللی شکایت کنیم

در همین راستا، محمد جمال ولی سامانی، مدیر گروه مطالعات آب مرکز پژوهش‌های مجلس با اشاره به تبعات احتمالی ساخت این سد برای ایران گفت: در گذشته هم که این سد وجود نداشت، خروجی بسیار کمی به هورالعظیم در ایران وارد می‌شد و عملاً فقط ایران سهم ناچیز خود را به تالاب می‌ریخت و در این سال‌ها بخش‌های عمده‌ای از تالاب هورالعظیم در عراق خشک شده است. با احداث سد جدید ترکیه، احتمال خشکی بیشتر این تالاب و افزایش گرد و غبار و ریزگردها در استان‌های مرزی ما وجود دارد.

وی تصریح کرد: برای مقابله با اقدامات ترکیه و افزایش قدرت دیپلماسی آب اولاً ما باید عراق را حمایت کنیم، زیرا ضرر سد مذکور به طور مستقیم به این کشور می‌رسد.

ولی سامانی با تأکید بر اینکه در سال‌های گذشته در کشورمان برای فعالسازی دیپلماسی آب، اقداماتی جدی انجام نشده، ادامه داد: همچنین باید با تشکیل کارگروهی متشکل از وزارت خارجه، وزارت نیرو، سازمان محیط زیست و با حمایت شورای عالی آب شکایات‌های زیست محیطی خود را، از جمله مشکل ریزگردها که در عراق و ایران نمود جدی پیدا کرده، به مجامع بین‌المللی ارسال کنیم.

وزارت خارجه: باید ابعاد انسانی و محیط زیستی در نظر گرفته شود / مذاکراتی مفصل در دستور کار است

همچنین پس از افتتاح این سد سعید خطیب زاده سخنگوی وزارت امور خارجه کشور درباره ابعاد محیط زیستی و حقوقی ساخت و بهره برداری از سد ایسیلو توسط ترکیه اظهار کرد: دستور مذاکراتی مفصلی در این دیدار درباره موضوعات مرزی و مدیریت آب‌های مشترک وجود دارد.

وی با تأکید بر اینکه موضوع آب در منطقه ما مقوله بسیار مهمی است، اضافه کرد: سدی که اشاره کردید و روی رود دجله است و در پایین دست در عراق به فرات می‌پیوندد و بعد به اروندرود می‌رسد و از آنجا به خلیج فارس می‌ریزد، بنابراین همه کشورهایی که در پایین دست این مسیر هستند (سوریه، عراق و ایران) از هر تصمیمی در سطح منطقه‌ای و محلی متأثر می‌شوند. در مدیریت آب رویکرد جهانی و درست، مدیریت مشترک و در نظر داشتن ابعاد انسانی و محیط زیستی و حق‌آبه طبیعت است. در نتیجه هر چند باید به الزامات محلی توجه کرد، ولی باید جهانی فکر کرد و مشترک تصمیم گرفت.

خطیب‌زاده با اشاره به اینکه ما در همه حوزه‌های مربوط به مدیریت آب در منطقه رویکرد یکسانی داریم، گفت: باید از نگاه منطقه‌ای و تصمیم منطقه‌ای صرف پرهیز کرد؛ چون این‌ها تأثیرات بلندمدت برای کل منطقه خواهد داشت و هورهایی که در جنوب عراق قرار دارند و هم اکنون نیز با بحران روبه‌رو هستند، با این سد سازی‌ها با وضعیت بحرانی‌تری روبه‌رو خواهند شد و ممکن است خشک شوند و ریزگردهایی که در نتیجه این اتفاق پراکنده خواهد شد همه کشورها را تحت تأثیر قرار خواهد داد؛ بنابراین آنچه مهم است مسئولیت مشترک کشورها در خصوص وضعیت اقلیمی فعلی و آینده منطقه است.

از عوامل دیگر غفلت نشود

در پایان لازم به ذکر است گرچه سد ایلیسو تأثیر بالایی بر خشکی هورالعظیم دارد و باید از طرف مقامات دیپلماسی خارجی و وزارت نیرو پیگیری شود، در عین حال نباید از نقش عوامل دیگر داخلی و خارجی غافل شد. عواملی از جمله کشت گسترده شلتوک برنج در بالادست استان خوزستان، فعالیت‌های حفاری نفتی، اتلاف گسترده آب و عدم پرداخت حق‌آبه هورالعظیم توسط عراق هم در خشکی تالاب نقش بالایی دارند.

منبع: مهر